

KAREL

ŠIKTANEC

D Í L O 9

Na Knížecí

Horniny

Ubíratí se

Opovážení

Z pozůstalosti

Dílo 9

Na knížecí

Horniny

Ubíratí se

Opravázení

Z pozůstalosti

Karel Šiktanc

V ediční řadě Československý spisovatel

vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2023

Editor Jiří Brabec

Redakce Lenka Ščerbaničová

Fotografie na záložce ČTK

Přebal, vazba a grafická úprava Karel Vilgus

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

© Univerzita Karlova, 2023

© Karel Šiktanc – dědicové, 2023

Photography © ČTK, 2023

Design © Karel Vilgus, 2023

ISBN 978-80-246-5168-2

ISBN 978-80-246-5382-2 (pdf)

Poznámka na závěr edice Dílo Karla Šiktance

Dne 26. prosince 2021 zemřel básník Karel Šiktanc. Devátým svazkem uzavíráme soubor jeho poezie, která se k čtenářům obracela v průběhu sedmi desetiletí. V dějinách světa, českého národa i jeho umělecké tvorby to byla léta historických zlomů, střetů ideologií, destrukcí hodnot, iluzí i velkých nadějí. Od roku 1951, kdy vyšla první sbírka, až po rok 2019, kdy vyšla sbírka poslední, hledal Karel Šiktanc uvnitř tohoto stále znejistovaného dění sám sebe, svou totožnost, svou autenticitu, svou poetiku. Nebylo málo sebeklamů, které tomu úpornému procesu bránily, a nebylo málo nálezů, které pro českou poezii Karel Šiktanc objevil a jimiž se začlenil mezi osobnosti, které představily českou básnickou tvorbu jako významnou součást evropských moderních hodnot. Jeho dílo zasahuje i do dalších uměleckých a kulturních sfér – psal divadelní a rozhlasové hry, pohádky, písňové texty, reportáže, verše určené dětem, překládal, ale těžiště svého díla spatřoval v poezii.

Roku 2002 nabídl Karlu Šiktancovi Nakladatelství Karolinum, aby uspořádal svou dosavadní básnickou tvorbu. Tak vznikla edice, která neměla být určena pouze literárním vědcům, ale měla se představit jako živý rozhovor s širokým okruhem čtenářů. Autor proto do Díla nezařadil tři první knížky – *Tobě, živote!* (1951), *Pochodeň jara* (1954) a *Vlnobití* (1956). Toto rozhodnutí není v dějinách poezie ničím ojedinělým. Do útlého Díla Karel Toman nezačlenil svou „dekadentní“ prvotinu a podobně potlačil S. K. Neumann ve svých Spisech macharovsky laděný debut a další texty. Básníci touží představit své dílo jako vnitřně propojený celek a počáteční rozpačité hledání nebo epigonská poplatnost jejich představu ruší. Karel Šiktanc považoval vyčleněné sbírky, podobně jako další sbírku *Patetická* (1961), za pouhý dobový dokument. Tehdejší stylizace upřímného, nadšeného, důvěřivého, horoucně citového vyznavače kladů života odsouvá tuto část díla do sféry literární historie. Badatelé ovšem v těchto textech mohou nalézt složky, které další tvorba vstřebala a transformovala do jiných tvárných postupů.

První tři svazky Díla Karla Šiktance shrnují sbírky vydané v letech 1959 až 1970, kdy se básník odpoutával od stereotypně vystavěného verše a zdramatizoval a zdynamizoval svůj projev. Proklamativně hlásaný, kontrastně vyhocený obraz světa, k němuž má básník ideologický klíč, je negován příklonem k mýtu. Šiktancovi se otevřela hloubka básnické tradice.

Neztrácí se dřívější jednota světa, ale tato nová zkušenost tradičních mytických vyprávění mu otevírá mnohoznačnost tajemství lidského života. Toto období začíná básní *Jakubská noc* ze sbírky *Žízeň* (1959) a skladbou *Heinovské noci* (1960), v nichž se Šiktanc představil jako básník originální poetiky, a uzavírá vrcholnými básnickovými verši *Adam a Eva* (1968). V tomto desetiletí si Karel Šiktanc získal pozornost širokého okruhu čtenářů (jeho díla dosahovala mnohatisícových nákladů) i značný zájem kritiků a literárních historiků.

Tak jako řada jiných umělců po vpádu ruských vojsk se stal Karel Šiktanc „zakázaným“ autorem. Ten přeryv byl prudký – sbírka *Jak se trhá srdce* (1970) byla rozmetána. Šiktancovy knihy zmizely z veřejného prostoru. Sbírkky, které tvoří v Díle svazky 4 a 5, byly psány v letech sedmdesátých a osmdesátých, kdy básník žil na okraji, vydával pouze v samizdatových edicích nebo v zahraničí. A právě v této době napsal díla *Český orloj* (dokončen 1973, samizdatové vydání od 1977, knižně 1990), *Tanec smrti aneb ještě Pánbu neumřel* (dopsáno 1975, ve strojopisném časopise *Spektrum* 1977, Krameriova expedice 1979, knižně 1992) a řadu dalších veršů, které svobodná kritika ocenila jako jeden z vrcholných projevů českého básnictví dvacátého století.

Záhy po sametové revoluci se Karel Šiktanc stává předsedou nově ustavené spisovatelské obce. V letech 1990–2002 publikoval tři nové sbírky *Hrad Kost*, *Šarlat*, *Zimoviště*, které v naší edici tvoří 6. svazek. V té době byla tvorba Karla Šiktance oceněna řadou cen a vyznamenání (mj. cenou Jaroslava Seiferta, státní cenou, stříbrnou medailí Univerzity Karlovy, cenou Magnesia litera). V Madridu byl v roce 1992 uspořádán slavnostní večer jeho poezie, v Itálii obdržel roku 2006 Mezinárodní cenu za literaturu a filozofii Nobelito. V Karolinu vydávané Dílo chtěl autor uzavřít 7. svazkem *Paralipomena*, do něhož shrnul básně do sbírek nezařazené, výbor z překladů, článků a rozhovorů. Nakladatelství Karolinum, které zároveň se soubory Díla vydávalo i nové Šiktancovy sbírky, nabídlo pokračovat ve vydávání dalších svazků Díla. V osmém svazku jsou zahrnuty čtyři sbírky z let 2005–2015.

Devátý svazek Díla Karla Šiktance obsahuje čtyři básnické sbírky, které původně vycházely samostatně v Nakladatelství Karolinum v letech 2014–2019. Sbírkky byly publikovány v tomto sledu: **Na knížecí** (Pražská preludia), ilustrace Jan Koblasa, grafická úprava Zdeněk Ziegler (2014), **Horniny** (2014–2016), frontispis Jiří John, obálka a grafická úprava Zdeněk Ziegler (2016), **Ubíratí se** (2016–2018), na obálce

a frontispisu je použita reprodukce díla Adrieny Šimotové, obálka a grafická úprava Zdeněk Ziegler (2018) a **Opovázení** (2018–2019), na obálce a frontispisu jsou použity reprodukce díla Bohdana Kopeckého. Obálka a grafická úprava Zdeněk Ziegler (2019). V české, ale i světové poezii je opravdu výjimečné, aby básník vydával ve svých devadesáti letech poezii, která je tak sytě názorná, psaná v úžasu nad světem. Je to historie příběhů a situací, které unikají do nepaměti, ale jejichž torza odkazují k intenzivním procesům otevírajícím prožitek z někdy všedních, obyčejných setkání, z nichž se vrství lidský život. V této pozdní poezii Karla Šiktance nacházíme vzácný soulad vnějších i vnitřních vrstev času a paměti lidského života. Snoubí se v ní básníkův prožitek městského člověka s hluboce zažitou zkušeností venkova.

Z recenzí na sbírky devátého svazku uvádíme: Na Knížecí – Tomáš Vučka: Pražská preludia Karla Šiktance /Na Knížecí/ (A2, č. 2, 2015), Tereza Šimůnková: Jednosměrka ke Karlu Šiktancovi (Právo, 24, 2014, č. 249, 23. 10., příl. Salon, č. 893, s. 5. Horniny – Jakub Chrobák: „Záhyb sukně vzňal se u kolen“ (Tvar, 28, 2017, č. 5, 9. 3., s. 3), Petr Král: O Horninách Karla Šiktance s delším úvodem o čtení a nečtení básní (Tvar, 28, 2017, č. 5, 9. 3., s. 3), Andrea Popelová: Naslouchati Horninám. Šiktanc jiskřivý i melancholický (Host, 33, 2017, č. 2, 17. 2., s. 64). Ubíratí se – Jan M. Heller: Zjevování v tichu. Několik myšlenek nad poslední knížkou Karla Šiktance (Pandora, 2021, č. 40, příl. č. 4, s. 11–13). Opovázení – Radim Kopáč: Básník Šiktanc drze po svém (Lidové noviny, 33, 2020, č. 55, 5. 3., s. 8). Kromě recenzí rezonovalo dílo i osobnost Karla Šiktance v době publikování posledních sbírek ve veřejném prostoru u příležitosti jeho devadesátých narozenin v roce 2018 (rozhovory, čtení v Městské knihovně v Praze, večer v pražské Viole). Také v nekrolozích po autorově smrti se k jeho životu a tvorbě vyjádřila řada osobností i institucí ať už vzpomínkou nebo úvahou nad jeho dílem.

Edici posledních vydaných čtyř sbírek Karla Šiktance tiskneme podle uvedených vydání. Soubor básnického Díla Karla Šiktance uzavíráme oddílem Z pozůstalosti, v němž publikujeme devět básní datovaných od 6. 5. 2020 do 13. 9. 2021. Nejprve v prepisech, pro něž byly podkladem autorské strojopisy, které básník založil do modrých desek, se soupisem názvů na obalu: Je muž jeden, Snad brzy, (65), Pasáž, Poledna (strojopis s názvem O polednách), Prázdné město, Sen,

Květná neděle, Konečná. Pouze dvě básně z tohoto souboru byly publikovány. Báseň Prázdné město v časopise Obrácená strana měsíce (roč. 5, 2021, č. 1, s. 3–4, Ostrava, nakl. Graphic House, vyd. dat. 23. 4. 2021) a báseň O polednách v časopise Host (2021, č. 8, s. 9, Brno, Host), která byla věnována Vladimíru Karfíkovi k devadesátinám (s podtitulem V. K. – 90.). Pro přepisy v první části oddílu Z pozůstalosti přejímáme znění těchto časopiseckých vydání. Následně ale také tiskneme autentické autorské strojopisy z modrých desek, kde jsou básně autorem datovány (kromě básně Konečná, která je datována v rukopisném sešitě) a někdy znovu korigovány, zejména báseň Prázdné město prošla výraznými úpravami. Autorské strojopisy z modrých desek měly jistě uzavírat rukopisnou fázi práce a snad i zakládat novou sbírku. Umožňují nahlédnout básníkovu obezřetnou práci s jazykem při hledání variant. Rukopisné varianty některých básní Karla Šiktance se nacházejí také v sešitech, do nichž si patrně od poloviny sedmdesátých let zaznamenával jednotlivé obrazy, torza veršů i větších, souvislejších celků. V trojí podobě přetiskujeme poslední báseň Konečná, datovanou 13. 9. 2021, u níž se vedle strojopisu dochovaly dvě rukopisné verze v sešitech.

J. B.

11
JE MUŽ JEDEN

SNAD BRZY

(65)

PASAŽ

POLEDNA

PRÁZDNÉ MĚSTO

SEN

KVĚTNA NEDĚLE

KONEČNÁ